

11-ASIS FIZIKOS TURNYRAS

7-oji užduotis Nr. FT11-7 / 2017 11 20 – 2017 12 17

Sąlyga / FT11-7 ▼

Elektronas magnetiniame lauke

Elektronas, pagreitinamas -285 V įtampos, patenka į vienalytį 1 mT indukcijos magnetinį lauką ir juda apskritimu. Pateikite aiškinamąjį brėžinį ir apskaičiuokite:

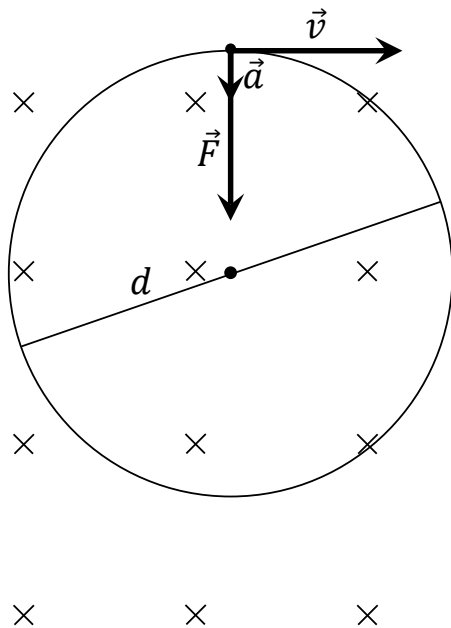
1. Elektrono linijinį greitį (Mm/s).
2. Judėjimo trajektorijos apskritimo skersmenį (cm).
3. Apsisukimų, judant apskritimu, skaičių per 2s .

Užduotį parengė Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Fotonikos ir nanotechnologijų instituto direktoriaus pavaduotojas ir docentas, mokyklos „Fizikos olimpas“ direktorius, jos steigėjų tarybos narys ir dėstytojas dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2017 11 20.

Užduoties aiškinamasis sprendimas / FT11-7 ▼

Duota: $q = 1,6 \cdot 10^{-19} \text{ C}$; $m = 9,1 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$; $U = -285 \text{ V}$; $B = 0,001 \text{ T}$; $\tau = 1 \text{ s}$.
Rasti: v, d, N .

Pagal kinetinės energijos teoremą

$$\frac{mv^2}{2} - 0 = qU,$$

tai greitis

$$v = \sqrt{\frac{2q_e U}{m}}; \quad v = \sqrt{\frac{2(-1,6 \cdot 10^{-19})(-285)}{9,1 \cdot 10^{-31}}} \approx 10 \text{ (Mm/s)}.$$

Jis žymiai mažesnis už ribinį greitį $c = 300 \text{ Mm/s}$, tad į reliatyvumo pataisas galima neatsižvelgti.

Magnetiniame lauke elektroną veikianti Lorencio jėga $\vec{F}$ yra įcentrinė, todėl pagal antrąjį Niutono dėsnį

$$-q_e v B = \frac{2mv^2}{d}.$$

Apskritimo skersmuo

$$d = \frac{2}{B} \sqrt{\frac{2mU}{q_e}}; \quad d = \frac{2}{0,001} \sqrt{\frac{2 \cdot 9,1 \cdot 10^{-31} (-285)}{-1,6 \cdot 10^{-19}}} \approx 11,4 \text{ (cm)}.$$

Elektrono skriejimo apskritimu periodas $T = \pi d / v$, tai apsisukimų skaičius

$$N = \frac{\tau}{T} = \frac{\tau v}{\pi d} = -\frac{\tau q_e B}{2\pi m}.$$

Jis nepriklauso nuo greitinimo įtampos ir yra tiesiai proporcingas elektrono savitojo krūvio q_e/m moduliui ir magnetinio lauko indukcijai.

$$N = \frac{-2(-1,6 \cdot 10^{-19}) \cdot 0,001}{2 \cdot 3,14 \cdot 9,1 \cdot 10^{-31}} \approx 5,6 \cdot 10^7.$$

Užduoties aiškinamąjį sprendimą pateikė jos autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 07 28.

Turnyro dalyvių sprendimų aptarimas / FT11-7 ▼

Užduotį teisingai išsprendė tik vienas turnyro dalyvis, kiti klydo pateikdami nekokybišką aiškinamąjį brėžinį, pavyzdžiui, tinkamą magnetiniame lauke judančiam teigiamam krūviui, tiek ir skaičiuodami.

Užduoties sprendimų aptarimą parengė jos autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 07 28.

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelė / FT11-7 ▼

Nr.	Sprendimų vertinimo kriterijus	Vertė balais
1.	Pateiktas aiškinamasis brėžinys	2
2.	Apskaičiuotas elektrono greitis	3
3.	Apskaičiuotas apskritimo skersmuo	3
4.	Apskaičiuotas apsisukimų skaičius	2
5.	Netikslumai (kiekvienam iš kriterijų Nr.1-4)	iki (-1)
Didžiausias galimas sprendimų įvertinimas		10

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelę parengė užduoties autorius doc. dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2020 07 28.